

Shaxnaza A. SEYTNAZAROVA,

O'qituvchi, Innovatsion texnologiyalar universiteti, Nukus, Qoraqalpog'iston

E-mail: shaxnaza1998@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-2339-4811>

dotsent, PhD M. Babadjanov taqrizi asosida

MODERN METHODOLOGY FOR TEACHING ENGLISH TO INFORMATION TECHNOLOGY STUDENTS BASED ON CLIL TECHNOLOGY

Annotation

This article analyzes the methodology for using CLIL (Content and Language Integrated Learning) technology in teaching English to undergraduate students majoring in information technology. In the era of globalization and digital transformation, English has become an important competence for IT professionals, as technical documentation, programming languages, software interfaces, and professional communication are primarily conducted in English. Traditional language teaching methods often fail to fully meet the professional needs of IT students. Therefore, the CLIL approach, which organizes language education in an integrated manner with the content of the subject, appears as an effective solution. The article covers the theoretical foundations of CLIL technology, pedagogical principles, methods of practical application, and its relevance for higher education in the field of IT. **Keywords:** CLIL, English language education, information technology, higher education, methodology, integrated education, professional communication

Key words: CLIL, English language education, information technology, higher education, methodology, integrated education, professional communication.

СОВРЕМЕННАЯ МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ СТУДЕНТОВ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИИ CLIL

Аннотация

В данной статье анализируется методика использования технологии CLIL (Content and Language Integrated Learning) при обучении английскому языку студентов бакалавриата, обучающихся по направлению информационных технологий. В эпоху глобализации и цифровой трансформации английский язык стал важной компетенцией для IT-специалистов, так как техническая документация, языки программирования, программные интерфейсы и профессиональное общение в основном ведутся на английском языке. Традиционные методы обучения языку зачастую не могут полностью удовлетворить профессиональные потребности IT-студентов. Поэтому CLIL-подход, организующий языковое обучение в интеграции с содержанием предмета, проявляется как эффективное решение. В статье рассматриваются теоретические основы технологии CLIL, педагогические принципы, методы практического применения и ее актуальность для высшего образования в сфере IT.

Ключевые слова: CLIL, обучение английскому языку, информационные технологии, высшее образование, методика, интегрированное образование, профессиональное общение.

AXBOROT TEXNOLOGIYALARI YO'NALISHI TALABALARINI CLIL TEXNOLOGIYASI ASOSIDA INGLIZ TILI O'QITISHNING ZAMONAVIY METODIKASI

Аннотация

Mazkur maqolada axborot texnologiyalari yo'nalishida tahsil olayotgan bakalavr talabalariga ingliz tilini o'qitishda CLIL (Content and Language Integrated Learning) texnologiyasidan foydalanish metodikasi tahlil qilinadi. Globallashuv va raqamli transformatsiya davrida ingliz tili IT mutaxassislari uchun muhim kompetensiyaga aylandi, chunki texnik hujjatlar, dasturlash tillari, dasturiy interfeyslar hamda professional muloqot asosan ingliz tilida olib boriladi. An'anaviy til o'qitish usullari ko'pincha IT talabalarining kasbiy ehtiyojlarini to'liq qondira olmaydi. Shu sababli, fan mazmuni bilan til ta'limini integratsiyalashgan holda tashkil etuvchi CLIL yondashuvi samarali yechim sifatida namoyon bo'lmoqda. Maqolada CLIL texnologiyasining nazariy asoslari, pedagogik tamoyillari, amaliy qo'llash usullari va uning IT sohasidagi oliy ta'lim uchun dolzarbligi yoritiladi.

Kalit so'zlar: CLIL, ingliz tili ta'limi, axborot texnologiyalari, oliy ta'lim, metodika, integratsiyalashgan ta'lim, kasbiy muloqot.

XXI asrda ingliz tilini mukammal biladigan, kasbiy faoliyatda samarali muloqot qila oladigan mutaxassislarga ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, axborot texnologiyalari sohasi global mehnat bozori bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bu yo'nalishdagi mutaxassislar nafaqat texnik bilimga, balki xalqaro darajadagi kommunikativ ko'nikmalarga ham ega bo'lishi talab etiladi.

Ingliz tili texnologiya, innovatsiya va xalqaro biznesning asosiy aloqa vositasi hisoblanadi. Shu sababli, oliy ta'lim muassasalari oldida IT talabalarida ham kasbiy, ham lingvistik kompetensiyalarni shakllantirish vazifasi turadi.

Ushbu ehtiyojni qondirishda innovatsion pedagogik yondashuvlardan biri – CLIL texnologiyasidir.

CLIL texnologiyasi talabaga tilni alohida predmet sifatida emas, balki kasbiy mazmun orqali o'rganish imkonini beradi. IT yo'nalishidagi talabalar uchun bu dasturlash, kiberxavfsizlik, sun'iy intellekt va ma'lumotlar bazasi kabi mavzular asosida ingliz tilini o'rganishni anglatadi.

Mazkur maqolaning maqsadi – axborot texnologiyalari bakalavr ta'lim yo'nalishi talabalariga ingliz tilini o'qitishda CLIL texnologiyasini qo'llash metodikasini tahlil qilish hamda samarali amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. CLIL texnologiyasi asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida

o'qituvchi nafaqat til o'rgatuvchi, balki kasbiy mazmunni samarali yetkazuvchi fasilitator vazifasini ham bajaradi. Shu bois darslarni rejalashtirishda fan mazmuni, til maqsadlari va o'quv natijalari o'zaro uyg'un holda belgilanishi lozim. Axborot texnologiyalari yo'nalishida bunday integratsiya talabalarning texnik bilimlarini ingliz tilidagi autentik materiallar orqali mustahkamlash imkonini beradi. Xususan, dasturiy ta'minot hujjatlari, ilmiy maqolalar, texnik qo'llanmalar, GitHub loyihalari va xalqaro IT platformalaridagi resurslardan foydalanish talabalarning kasbiy terminologiyani tabiiy muhitda o'zlashtirishiga xizmat qiladi. Natijada o'quv jarayoni nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'laydi va talabalarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, CLIL metodikasi asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda baholash jarayoni ham integratsiyalashgan yondashuv asosida amalga oshiriladi. Bunda talabaning fan mazmunini o'zlashtirish darajasi bilan bir qatorda, ingliz tilida fikrini aniq va mantiqiy ifodalash, kasbiy terminlardan to'g'ri foydalanish hamda jamoaviy muloqot olib borish kompetensiyalari ham baholanadi. Loyiha ishlari, amaliy topshiriqlar, taqdimotlar, muammoli vaziyatlar tahlili va portfoliolar orqali olib boriladigan baholash usullari talabaning bilim va ko'nikmalarini kompleks ravishda aniqlash imkonini beradi. Mazkur yondashuv ta'lim sifatini oshirish bilan birga, bo'lajak axborot texnologiyalari mutaxassislarining xalqaro kasbiy faoliyatga tayyorgarlik darajasini ham sezilarli ravishda mustahkamlaydi.

CLIL Texnologiyasining nazariy asoslari

CLIL – bu fan mazmuni va xorijiy tilni bir vaqtning o'zida o'qitishga asoslangan yondashuvdir. Ushbu metodika 1990-yillarda Devid Marsh tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, ta'lim jarayonida tilni real kontekstda o'zlashtirishga qaratilgan.

CLIL texnologiyasi asosan 4C modeli asosida shakllanadi:

1. Content (Mazmun) – fan bo'yicha bilim va ko'nikmalarni egallash;
2. Communication (Muloqot) – til orqali fikr almashish va o'rganish;
3. Cognition (Tafakkur) – muammoli vaziyatlarni tahlil qilish va hal etish;
4. Culture (Madaniyat) – global va madaniyatlararo qarashlarni shakllantirish.

CLIL yondashuvida mazkur to'rt komponent bir-biri bilan uzviy bog'liq holda faoliyat yuritadi va ta'lim jarayonining yaxlit tizimini tashkil etadi. Ushbu modelda fan mazmunini o'rganish tilni egallashning asosiy vositasi sifatida namoyon bo'lsa, til esa o'z navbatida yangi bilimlarni o'zlashtirish va kasbiy muloqotni amalga oshirishning muhim instrumenti hisoblanadi. Shu sababli CLIL metodikasida o'quv jarayoni faqat til kompetensiyasini rivojlantirish bilan cheklanmay, balki talabalarning analitik fikrlashi, muammolarni hal etish qobiliyati, ijodkorligi va madaniyatlararo kommunikativ kompetensiyalarini ham rivojlantirishga yo'naltiriladi.

Axborot texnologiyalari yo'nalishida 4C modeli ayniqsa samarali hisoblanadi. Content komponenti orqali talabalar dasturlash, algoritmlar, sun'iy intellekt, ma'lumotlar bazasi, kompyuter tarmoqlari va kiberxavfsizlik kabi fanlarni o'rganadilar. Communication komponenti esa ushbu mavzularni ingliz tilida muhokama qilish, texnik terminologiyadan to'g'ri foydalanish, loyiha taqdimotlarini o'tkazish hamda jamoaviy ishlarda samarali muloqot qilish imkonini yaratadi. Cognition komponenti talabalarni murakkab texnik masalalarni tahlil qilish, algoritmik fikrlashni rivojlantirish, turli yechimlarni taqqoslash va asoslangan qarorlar qabul qilishga undaydi. Culture komponenti esa

xalqaro IT hamjamiyatida ishlash madaniyatini, ochiq kodli (Open Source) loyihalarda hamkorlik qilish ko'nikmalarini, akademik halollik tamoyillariga rioya etishni hamda turli mamlakat mutaxassislari bilan samarali kasbiy hamkorlikni shakllantirishga xizmat qiladi.

CLIL texnologiyasining nazariy asoslaridan yana biri konstruktivistik ta'lim nazariyasiga tayanishidir. Mazkur nazariyaga ko'ra, bilim tayyor shaklda berilmaydi, balki talabaning faol ishtiroki, izlanishi va amaliy faoliyati natijasida shakllanadi. Shu nuqtai nazardan, CLIL darslarida loyiha asosida o'qitish, muammoli vaziyatlarni tahlil qilish (case study), hamkorlikda ishlash (collaborative learning), taqdimotlar va amaliy laboratoriya mashg'ulotlari keng qo'llaniladi. Bunday metodlar nafaqat fan mazmunini chuqurroq o'zlashtirishga, balki ingliz tilidan real kasbiy vaziyatlarda foydalanish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Shuningdek, CLIL metodikasida autentik o'quv materiallaridan foydalanish muhim metodik tamoyillardan biri hisoblanadi. IT yo'nalishida bunday materiallarga dasturiy ta'minot hujjatlari, texnik standartlar, ilmiy maqolalar, xalqaro konferensiya materiallari, dasturchilar forumlari va ochiq ta'lim platformalari kiradi. Talabalar ushbu resurslar bilan ishlash jarayonida kasbiy terminologiyani tabiiy muhitda o'zlashtiradilar, ilmiy-texnik matnlarni tahlil qilish, ulardan zarur ma'lumotlarni ajratib olish va o'z fikrlarini ingliz tilida asoslab bera olish kompetensiyalarini rivojlantiradilar. Natijada CLIL texnologiyasi nazariy bilimlar bilan amaliy faoliyatni uyg'unlashtiruvchi, zamonaviy oliy ta'lim talablariga javob beradigan innovatsion pedagogik yondashuv sifatida namoyon bo'ladi.

IT ta'limida ushbu model ayniqsa dolzarb bo'lib, talabalar texnik mazmunni o'rganish bilan birga, ingliz tilida kasbiy muloqot qilishni ham o'zlashtiradilar. Axborot texnologiyalari yo'nalishida ingliz tili oddiy akademik fan emas, balki kasbiy vosita hisoblanadi. Dasturlash tillari sintaksisi, texnik hujjatlar, forumlar va xalqaro platformalar asosan ingliz tilida yuritiladi. An'anaviy ingliz tili darslari ko'proq umumiy grammatika va lug'atga yo'naltirilgan bo'lsa, CLIL yondashuvi talabalarni real kasbiy muhitga tayyorlaydi.

Masalan, talabalar:

- dasturiy hujjatlarni ingliz tilida o'qiydi;
- texnik loyihalarni taqdim etadi;
- kod yechimlarini muhokama qiladi;
- IT sohasidagi muammolarni jamoada hal qiladi;
- xalqaro texnologik yangiliklarni tahlil qiladi.

Bu esa ularning motivatsiyasini oshirib, o'qitish samaradorligini kuchaytiradi.

CLIL asosidagi o'qitish metodikasida dastlab talabalarning til bilish darajasi, kasbiy ehtiyojlari va o'quv maqsadlari aniqlanadi.

IT talabalari uchun muhim kompetensiyalar quyidagilardan iborat: texnik matnlarni tushunish; kasbiy yozishmalar olib borish; ingliz tilida prezentatsiya qilish; maxsus terminologiyani to'g'ri qo'llash. Bu ma'lumotlar asosida o'quv dasturi moslashtiriladi.

Kasbiy mazmunni tanlashda ham o'quv materiallari IT yo'nalishiga mos bo'lishi kerak. Asosiy mavzular: dasturlash asoslari; sun'iy intellekt; kiberxavfsizlik; ma'lumotlar bazasi; mobil ilovalar yaratish.

Mazmunning kasbiy yo'nalishga mosligi CLILning muvaffaqiyatini belgilaydi. Til va mazmunni bir vaqtda o'rganish murakkab bo'lishi mumkin. Shu sababli, pedagogik yordam mexanizmlari qo'llaniladi.

Masalan: yangi terminlarni oldindan tushuntirish; grafik va diagrammalardan foydalanish; namunaviy gap konstruksiyalarini berish; kichik guruhlarda ishlash. Bu usullar talabaning tushunishini osonlashtiradi.

CLIL metodikasida amaliy topshiriqlar muhim o'rin tutadi.

Misollar: mobil ilova loyihasini ingliz tilida taqdim etish; kiberxavfsizlik holatini tahlil qilish; texnik muammo bo'yicha guruh muhokamasi; dasturiy mahsulot uchun foydalanuvchi qo'llanmasi yozish. Bunday topshiriqlar real ish faoliyatiga yaqinlashtiradi.

CLIL texnologiyasi axborot texnologiyalari bakalavr ta'lim yo'nalishidagi talabalariga ingliz tilini o'qitishda zamonaviy, integratsiyalashgan va natijador pedagogik yondashuv sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Mazkur metodika tilni o'rganishni sun'iy ravishda ajratilgan jarayon emas, balki kasbiy bilimlarni egallash vositasi sifatida tashkil etadi. Shu jihatdan u talabalarni real hayotiy va professional vaziyatlarga tayyorlashda an'anaviy til o'qitish usullariga nisbatan samarali natijalar beradi. Axborot texnologiyalari sohasi global miqyosda ingliz tiliga bevosita bog'liq bo'lib, ushbu sohada faoliyat yurituvchi mutaxassislar xalqaro texnik hujjatlar, ilmiy maqolalar, dasturiy platformalar va innovatsion hamjamiyatlar bilan uzluksiz aloqada bo'lishi zarur. Shu sababli, IT talabalari uchun ingliz tilini faqat grammatik bilimlar doirasida emas, balki professional mazmun bilan uyg'unlashtirilgan holda o'qitish strategik ehtiyoj hisoblanadi. CLIL texnologiyasi aynan shu talabga javob beradi, u talabada bir vaqtning o'zida lingvistik kompetensiya, fan bo'yicha bilim, tanqidiy tafakkur va amaliy muammolarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Natijada talaba nafaqat ingliz tilida muloqot qila oladigan, balki o'z kasbiy sohasida xalqaro standartlarga mos ravishda faoliyat yurita oladigan mutaxassisga aylanadi.

Shuningdek, CLIL yondashuvi ta'lim jarayonida motivatsiyani oshiradi, chunki talabalar tilni nazariy fan sifatida emas, balki o'z kelajak kasbining zaruriy vositasi sifatida qabul

qiladilar. Bu esa o'quv faoliyatining samaradorligini sezilarli darajada kuchaytiradi. O'qitish jarayonining mazmungan boyishi, interaktiv topshiriqlarning ko'payishi va real kasbiy vaziyatlarga asoslangan mashg'ulotlar talabani mustaqil fikrlashini va ijodiy yondashuvini shakllantiradi.

CLIL texnologiyasining samaradorligini yanada oshirish uchun zamonaviy raqamli ta'lim vositalarini ushbu metodika bilan integratsiya qilish muhim ahamiyatga ega. Xususan, sun'iy intellektga asoslangan o'quv platformalari, virtual laboratoriyalar, onlayn hamkorlik muhitlari va xalqaro ta'lim resurslaridan foydalanish talabalarning ham til kompetensiyasini, ham kasbiy bilimlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunday integratsiyalashgan yondashuv o'quv jarayonini yanada interaktiv, moslashuvchan va amaliyotga yo'naltirilgan holga keltiradi. Natijada talabalar nafaqat ingliz tilida erkin kasbiy muloqot qilish, balki xalqaro IT loyihalarida ishtirok etish, zamonaviy texnologiyalarni tez o'zlashtirish va global professional hamjamiyat bilan samarali hamkorlik qilish kompetensiyalariga ham ega bo'ladilar. Shu tariqa, CLIL texnologiyasi axborot texnologiyalari sohasida yuqori malakali, innovatsion fikrlaydigan va xalqaro standartlarga javob beradigan mutaxassislarni tayyorlashning eng istiqbolli pedagogik yondashuvlaridan biri sifatida o'z ahamiyatini yanada mustahkamlaydi.

Kelajak istiqboli nuqtayi nazaridan, oliy ta'lim tizimida CLIL texnologiyasini keng joriy etish axborot texnologiyalari yo'nalishida xalqaro mehnat bozoriga mos, raqobatbardosh, ko'p tili va yuqori malakali kadrlarni tayyorlashga xizmat qiladi. Buning uchun o'qituvchilar malakasini oshirish, maxsus CLIL resurslarini yaratish, raqamli platformalardan samarali foydalanish va fanlararo hamkorlikni rivojlantirish muhim vazifalardan biri bo'lib qoladi.

ADABIYOTLAR

1. Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2010). CLIL: Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press.
2. Marsh, D. (2002). CLIL/EMILE – The European Dimension. University of Jyväskylä.
3. Dalton-Puffer, C. (2007). Discourse in Content and Language Integrated Learning Classrooms. John Benjamins Publishing.
4. Mehisto, P., Marsh, D., & Frigols, M. J. (2008). Uncovering CLIL. Macmillan Education.
5. Lasagabaster, D., & Ruiz de Zarobe, Y. (2010). CLIL in Spain: Implementation, Results and Teacher Training. Cambridge Scholars Publishing.
6. Cenoz, J., Genesee, F., & Gorter, D. (2014). Critical Analysis of CLIL: Taking Stock and Looking Forward. *Applied Linguistics*, 35(3), 243–262.
7. Coyle, D. (2007). Content and Language Integrated Learning: Towards a Connected Research Agenda for CLIL Pedagogies. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 10(5), 543–562.
8. Lasagabaster, D., & Ruiz de Zarobe, Y. (Eds.). (2010). CLIL in Spain: Implementation, Results and Teacher Training. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
9. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching* (3rd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
10. Harmer, J. (2015). *The Practice of English Language Teaching* (5th ed.). Harlow: Pearson Education.
11. Ball, P., Kelly, K., & Clegg, J. (2015). *Putting CLIL into Practice*. Oxford: Oxford University Press.